

Sprawozdanie
z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 2008 roku

1. Wprowadzenie

Rok 2008 był dziesiątym pełnym rokiem działalności Rady ds. Systemu Płatniczego, organu opiniodawczo-doradczego przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego, utworzonej na podstawie *uchwały Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego*.

Rada ds. Systemu Płatniczego uznała w 2000 r. za wskazane opracowywanie rocznych sprawozdań ze swojej działalności oraz rozpatrywanie i przyjmowanie ich na pierwszym posiedzeniu Rady w kolejnym roku, a następnie przedstawianie do zatwierdzenia Zarządowi Narodowego Banku Polskiego. Podobne sprawozdania za lata 1998-2007 były przyjęte przez Radę ds. Systemu Płatniczego i zatwierdzone przez Zarząd Narodowego Banku Polskiego.

2. Działalność Rady ds. Systemu Płatniczego w 2008 r.

2.1. Aspekty organizacyjne

Skład osobowy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2008 r. przedstawiono w załączniku nr 1.

W załączniku tym podano również nazwiska osób upoważnionych przez członków Rady na mocy *uchwały nr 44/2001 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 13 lipca 2001 r. zmieniającej uchwałę w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego* do reprezentowania ich w pracach Rady w razie ich nieobecności.

Poza członkami Rady i osobami upoważnionymi w posiedzeniach uczestniczyli eksperci z instytucji reprezentowanych w Radzie, a także zaproszeni przedstawiciele innych instytucji, jeżeli ich obecność była uzasadniona tematyką posiedzenia.

W roku sprawozdawczym Zarząd NBP w dniu 2 czerwca 2008 r. przyjął uchwałę o zmianie uchwały w sprawie powołania przy Zarządzie NBP organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego. Zmiana ta miała charakter wyłącznie formalny i była związana ze

zmianą nazwy jednej z instytucji reprezentowanych w Radzie z PolCard S.A. na First Data Polska S.A.

W roku sprawozdawczym nie wprowadzono żadnych zmian do trybu pracy Rady.

Przewidywany zakres zagadnień rozpatrywanych przez Radę ds. Systemu Płatniczego został określony w *Rocznym planie pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2008 roku*, zwanym dalej *Planem* (załącznik nr 2), który został opracowany na podstawie propozycji członków Rady i przyjęty na posiedzeniu Rady w dniu 25 kwietnia 2008 r.

W 2008 roku Rada odbyła cztery posiedzenia. Miejszem wszystkich posiedzeń była siedziba Centrali NBP.

W pierwszym półroczu 2008 r. Rada odbyła dwa posiedzenia w dniach: 25 kwietnia i 23 czerwca. Porządek posiedzenia kwietniowego obejmował wszystkie tematy przewidziane w *Planie*. Do porządku posiedzenia czerwcowego, na wniosek Związku Banków Polskich, wprowadzono temat *10 lat funkcjonowania polecenia zapłaty w Polsce*.

W drugim półroczu odbyły się dwa posiedzenia w dniach: 13 października oraz 18 grudnia. Na posiedzeniu październikowym omówiono tematy przewidziane w *Planie* oraz dodatkowo, na wniosek NBP, dwa tematy *Inicjatywy ESBC oraz działania poszczególnych krajów UE w zakresie ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego* oraz *Koszty gotówki i bezgotówkowych instrumentów płatniczych w wybranych krajach. Wnioski dla Polski*.

Na posiedzeniu w grudniu 2008 r. omówiono tematy objęte *Planem*, z wyjątkiem *Porównania wysokości opłat za przelewy transgraniczne w euro w polskich bankach (listopad 2007 r. – listopad 2008 r.)* oraz *Wykonywania przez KDPW S.A. niektórych czynności bankowych, niezbędnych do obsługi systemu rachunku papierów wartościowych prowadzonego przez KDPW S.A.*, wycofanych na wniosek odpowiednio NBP oraz KDPW S.A. i przeniesionych do rozpatrzenia przez Radę w 2009 r.

Dodatkowo omówiono temat *Ewolucja systemów rozrachunku papierów wartościowych w Polsce na tle kierunków rozwoju systemów depozytowo-rozliczeniowych w Unii Europejskiej*, przeniesiony do rozpatrzenia przez Radę z *Rocznego planu pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2007 roku*.

W roku sprawozdawczym omówiono 17 spośród 19 tematów przewidzianych w *Rocznym Planie pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2008 r.* oraz 3 tematy dodatkowe.

Wszystkim posiedzeniom Rady przewodniczył p. Piotr Wiesiołek, Przewodniczący Rady, Wiceprezes NBP – Pierwszy Zastępca Prezesa NBP.

Po każdym posiedzeniu wydawano komunikat prasowy, który następnie był przekazywany środkom masowego przekazu oraz publikowany na stronie internetowej NBP.

2.2. Aspekty merytoryczne

W roku sprawozdawczym prace Rady grupowały się w następujących obszarach tematycznych:

- zagadnienia związane z dostosowaniem polskiego systemu płatniczego do wymagań stawianych systemom płatniczym krajów członkowskich Unii Europejskiej, obejmujące:
    - porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów UE,
    - stan prac przygotowawczych dotyczących przejścia na system TARGET2,
    - informację nt. przejścia NBP i polskich banków na system TARGET2,
    - wdrożenie PSD do prawa polskiego,
    - sprawozdanie z wdrożenia SEPA w Polsce,
    - ewolucję systemów rozrachunku papierów wartościowych w Polsce na tle kierunków rozwoju systemów depozytowo-rozliczeniowych w Unii Europejskiej,
    - inicjatywy ESBC oraz działania poszczególnych krajów UE w zakresie ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego,
  - zagadnienia systemowe związane z usprawnieniem obrotu płatniczego, w tym:
    - informacja o warsztatach nt. obrotu bezgotówkowego,
    - obrót bezgotówkowy – zalety i potencjalne korzyści wynikające z jego upowszechnienia,
    - założenia do strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce,
    - strategia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce,
    - sprawozdanie z działań Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności,
    - innowacyjne usługi płatnicze,
    - 10 lat funkcjonowania polecenia zapłaty w Polsce,
    - wnioski z III Kongresu Gospodarki Elektronicznej,
    - porównanie wysokości opłat i prowizji w złotych związanych z rozliczeniami pieniężnymi w polskim sektorze bankowym (czerwiec-grudzień 2007 r.),
    - porównanie wysokości opłat i prowizji w złotych związanych z rozliczeniami pieniężnymi w polskim sektorze bankowym (grudzień 2007 r. – czerwiec 2008 r.),
    - koszty gotówki i bezgotówkowych instrumentów płatniczych w wybranych krajach.
- Wnioski dla Polski.

Rada opiniowała ponadto półroczne oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego.

Poniżej przedstawiono krótkie omówienie tematów prezentowanych podczas posiedzeń Rady oraz postanowień Rady wynikających z rozpatrywania poszczególnych tematów według podanej powyżej klasyfikacji.

2.2.1. Zagadnienia związane z dostosowaniem polskiego systemu płatniczego do wymagań stawianych systemom płatniczym krajów członkowskich Unii Europejskiej

Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej

Materiał na powyższy temat zaprezentował Departament Systemu Płatniczego NBP na posiedzeniu Rady w dniu 25 kwietnia 2008 r. Jest on przedstawiany Radzie cyklicznie, raz na rok, począwszy od roku 2006. W opracowaniu wykorzystano dane statystyczne, zaczerpnięte z wydanej w najnowszej edycji *Blue Book'a*, odnoszące się do stanu na koniec 2006 r. Przedmiotem analizy były wskaźniki najlepiej charakteryzujące kwestie związane z obrotem bezgotówkowym. W opracowaniu pominięto kwestie związane z infrastrukturą polskiego systemu płatniczego, bowiem były one szczegółowo przedstawione w pierwszym materiale z tego cyklu, a ich ocena na tle infrastruktury systemów płatniczych innych krajów Unii Europejskiej wypadła bardzo pozytywnie. Omówiono następujące wskaźniki, odnoszące się do usług świadczonych przez banki na rzecz klientów i pozycji Polski wśród krajów UE pod względem każdego z nich:

- liczby placówek instytucji oferujących usługi płatnicze na 1 mln mieszkańców,
- liczby rachunków bankowych na jednego mieszkańca,
- liczby bankomatów na 1 mln mieszkańców,
- liczby urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminali POS oraz imprinterów) na 1 mln mieszkańców,
- liczby wydanych kart płatniczych na 1 mieszkańca,
- liczby transakcji kartami płatniczymi na 1 mieszkańca,
- liczby zrealizowanych poleceń przelewu na 1 mieszkańca,
- liczby zrealizowanych poleceń zapłaty na 1 mieszkańca,
- liczby transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych,
- liczby transakcji dokonywanych przy użyciu instrumentów płatniczych w stosunku do PKB,
- udziału pieniądza gotówkowego w agregacie M1.

W bardzo wielu z powyższych wskaźników za 2006 r. Polska zajmowała ostatnie lub przedostatnie miejsce, podobnie jak w roku wcześniejszym. Powyższe dane świadczą o niezadowalającej pozycji polskiego systemu płatniczego wśród systemów płatniczych krajów UE pod względem wybranych wskaźników, charakteryzujących poziom rozwoju obrotu bezgotówkowego.

W dyskusji zauważono, że dane statystyczne zaprezentowane w materiale dotyczą okresu do końca 2006 r., podczas gdy w statystykach organizacji VISA odnotowuje się od około 2 lat szybszy wzrost wartości transakcji bezgotówkowych niż wzrost wartości wypłat gotówki z bankomatów, co świadczy o wzroście obrotu bezgotówkowego.

Dyskusję zdominowała kwestia optymalnej proporcji między liczbą bankomatów a liczbą terminali POS. Wyrażono pogląd, że intensywny rozwój sieci bankomatów wymagałby od banków znacznych inwestycji. Z drugiej strony, zwiększanie liczby terminali POS, wyposażonych w

dodatkową funkcjonalność, np. usługę *cash back*, stymulowałyby rozwój obrotu bezgotówkowego. Uczestnicy dyskusji wyrazili zróżnicowane poglądy na powyższy temat. Zauważono, że rozwój sieci bankomatów, zwłaszcza bankomatów wielofunkcyjnych, sprzyja zwiększeniu ubankowienia społeczeństwa. Z drugiej strony sygnalizowano wątpliwości co do celowości rozwoju bankomatów wielofunkcyjnych, umożliwiających inicjowanie transakcji bezgotówkowych, wobec coraz powszechniejszego korzystania z bankowości internetowej. Wyrażono pogląd, iż wybór między rozwojem sieci bankomatów a zwiększaniem liczby terminali POS zależy od strategii banków. Na tym tle postulowano, aby strategię banków w tym zakresie jako element Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności stały się przedmiotem szczegółowej analizy.

Rada przyjęła informację NBP nt. porównania wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów UE.

Stan prac przygotowawczych dotyczących przejścia na system TARGET2

Informację na powyższy temat DSP NBP przekazał Radzie na jej posiedzeniu w dniu 25 kwietnia 2008 r.

Poinformowano, że najważniejsze prace, związane z przewidzianą na dzień 19 maja 2008 r. migracją trzeciej grupy użytkowników do systemu TARGET2, zostały już w ESBC i w EBC zakończone. Do dnia 2 maja 2008 r. będą trwały testy użytkowników oraz produkcyjna rejestracja użytkowników. Opublikowano także nowe wersje niektórych dokumentów, m. in. dotyczących profili migracji. Do prac przeprowadzonych w NBP zaliczono:

- przeprowadzenie wymaganych testów wewnętrznych i zewnętrznych z udziałem przyszłych polskich bezpośrednich i pośrednich uczestników systemu TARGET2,
- dokonanie produkcyjnej rejestracji NBP na SSP i w SWIFT,
- udostępnienie bankom modułu SORBNET_BW, w którym uwzględniono zmiany związane z przystąpieniem do systemu TARGET2; wdrożenie modułu planuje się na 12 maja 2008 r.,
- przyjęcie przez Zarząd NBP w dniu 28 marca 2008 r. wzorca umowy dla uczestników bezpośrednich systemu TARGET2-NBP, opartego na zharmonizowanych warunkach uczestnictwa, stanowiących załącznik do wytycznych EBC w sprawie systemu TARGET2, i przekazanie do podpisania umów sporządzonych wg tego wzorca trzem bankom – uczestnikom bezpośrednim systemu TARGET2-NBP; podpisanie umów powinno nastąpić do dnia 5 maja 2008 r., po zakończeniu testów,
- przyjęcie przez Zarząd NBP w dniu 24 kwietnia 2008 r. wzorca umowy w sprawie otwierania i prowadzenia rachunku RTGS w systemie SORBNET-EURO, który od dnia 19 maja 2008 r. będzie obowiązywać uczestników tego systemu. Pan A. Tochmański dodał, że umowa ta zawiera

szereg załączników, regulujących przedmiotową kwestię w stosunku do banków o różnym statusie wobec systemu TARGET2, a także w stosunku do KIR S.A. i KDPW S.A.

- dokonanie odpowiednich zmian w uchwale w sprawie otwierania i prowadzenia rachunków banków oraz w zarządzeniu Prezesa NBP w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych,
- przyjęcie przez Zarząd NBP w dniu 24 kwietnia 2008 r. zmian w taryfie opłat stosowanych przez NBP.

Do działań planowanych na najbliższą przyszłość zaliczono:

- odbycie spotkania Klubu TARGET2, zaplanowanego na dzień 28 kwietnia 2008 r.,
- przeprowadzenie testów modułu SORBNET_BW,
- wypowiedzenie w dniu 5 maja 2008 r. dotychczas obowiązujących umów w sprawie otwierania i prowadzenia rachunku RTGS w systemie SORBNET-EURO,
- przeniesienie sald, w tym także salda NBP, na SSP podczas weekendu 16-18 maja.

Poinformowano, że, zgodnie z informacjami posiadanymi przez NBP, od dnia 19 maja 2008 r. NBP i 3 polskie banki komercyjne będą bezpośrednimi uczestnikami systemu TARGET2-NBP, 24 banki będą uczestniczyły w tym systemie za pośrednictwem systemu SORBNET-EURO, 7 banków będzie miało rachunek w systemie SORBNET-EURO, ale będą one uczestniczyły pośrednio w systemie TARGET2 z obszaru innego niż polski, zaś jeden bank zamknie rachunek w systemie SORBNET-EURO. Wyjaśniono, że w przyszłości inne banki będą miały możliwość przechodzenia do systemu TARGET2. Obecnie NBP zakłada, że możliwość taka będzie istniała dwukrotnie w ciągu roku, jednak banki będą musiały z odpowiednim wyprzedzeniem (6-7 miesięcy) zadeklarować taki zamiar. Powyższe wyprzedzenie jest niezbędne do zorganizowania i przeprowadzenia odpowiednich testów i rejestracji.

Rada przyjęła informację NBP nt. stanu prac przygotowawczych do przejścia do systemu TARGET2.

Informacja nt. przejścia NBP i polskich banków na system TARGET2

Informację na powyższy temat DSP NBP przekazał Radzie na jej posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2008 r.

Poinformowano o tym, że w dniu 19 maja 2008 r. NBP oraz trzy polskie banki komercyjne: ABN AMRO (Polska) S.A., Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. i Bank Zachodni WBK S.A. przystąpiły do systemu TARGET2, tworząc na jednolitej wspólnej platformie tego systemu (SSP) system TARGET2-NBP – system RTGS prowadzony przez NBP i oparty na polskim prawie. Równocześnie z dniem 19 maja 2008 r. bezpośrednie uczestnictwo w systemie SORBNET-EURO utrzymało 30 banków, spośród których 24 ma status uczestnika pośredniego w TARGET2.

Rachunki pomocnicze w systemie SORBNET-EURO mają ponadto KIR S.A. i KDPW S.A. Przystąpienie NBP i polskich banków do systemu TARGET2 pozwoliło zachować elementy infrastruktury systemu płatniczego (systemy SORBNET-EURO i EuroELIXIR), które rozwinęły się kilka lat wcześniej. Za bardzo korzystne dla polskiego systemu płatniczego uznano utrzymanie możliwości dokonywania przelewów w standardzie SEPA. Poinformowano o zamiarze przeniesienia w połowie 2009 r. rozrachunku KIR S.A. na SSP i wyrażono przypuszczenie, że niektóre banki również zdecydują się wówczas na bezpośrednie uczestnictwo w systemie TARGET2. Przypomniano, że w ciągu czterech lat od daty przejścia NBP na SSP pozostałe banki, korzystające obecnie z pośrednictwa NBP w dostępie do systemu TARGET2, będą miały możliwość również migrować na SSP w pewnych odstępach czasu.

W dyskusji wyrażono bardzo pochlebnią opinię o prowadzonym w NBP projekcie, którego celem było uczestnictwo w systemie TARGET2. Zaznaczono, że projekt został zrealizowany w zaplanowanym zakresie, czasie i zgodnie z przewidzianym budżetem.

Stwierdzono, że obserwatorzy i uczestnicy procesu przygotowań do uczestnictwa w systemie TARGET2 z szacunkiem odnoszą się do dokonań w przedmiotowej dziedzinie, a ich opinie o sposobie prowadzenia projektu i osiągniętych efektach są i zawsze były bardzo pozytywne.

Rada zapoznała się z informacją NBP na temat przejścia NBP i polskich banków do systemu TARGET2.

Wdrożenie PSD do prawa polskiego

Informację na powyższy temat przekazali Radzie przedstawiciele Departamentu Rozwoju Rynku Finansowego Ministerstwa Finansów na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2008 r.

Wskazano na trzy istotne aspekty przedmiotowego zagadnienia:

- harmonogram wdrożenia

Poinformowano, że pierwotny harmonogram przewidywał dużo wcześniejsze powstanie projektu wdrożenia. W szczególności odpowiednio wcześniej uzgodniono propozycje wdrożenia 26 opcji narodowych. Kwestie, w których udało się osiągnąć konsensus, zostały uwzględnione w projekcie. Niektóre niezgodnione problemy strukturalne będą musiały zostać rozwiązane w etapie formalnych prac nad projektem. Projekt został roboczo skonsultowany w zakresie nadzoru nad instytucjami świadczącymi usługi płatnicze, na razie bez uzyskiwania formalnego stanowiska zainteresowanych instytucji, oraz rozesłany do członków Grupy Roboczej ds. usług Płatniczych Rady Rozwoju Rynku Finansowego, którzy mogą zgłaszać uwagi do początku stycznia 2009 r. W połowie stycznia 2009 r. powinno być uzgodnione stanowisko w ramach ww. grupy. W trzeciej dekadzie stycznia projekt powinien zostać skierowany do uzgodnień wewnętrznych, zaś po kolejnych dwóch tygodniach - do innych resortów niż Ministerstwo

Finansów. Zakłada się, że przez cały ten czas będzie możliwe składanie propozycji zmian i uzupełnień do projektu. Jeśli nie wystąpią opóźnienia, wówczas przed połową 2009 r. projekt zostanie skierowany do Parlamentu. Wyrażono nadzieję, że wobec bardzo szerokich konsultacji i uzgodnień poprzedzających prace parlamentarne projekt zostanie szybko przyjęty przez Parlament. Dodano, że Ministerstwo Finansów dokłada starań, aby projekt w jak największym stopniu przyczynił się do promocji obrotu bezgotówkowego, a nie stanowił wyłącznie transpozycji prawa unijnego. Poinformowano, że na szczęblu Komisji Europejskiej obserwuje się dążenia do rozwijania elektronicznego obrotu bezgotówkowego, w tym obrotu pieniądza elektronicznego. Pojawiają się nowe regulacje w tej dziedzinie, w związku z tym należy oczekiwać, że prawo unijne będzie ulegać modyfikacjom choćby w zakresie pieniądza elektronicznego w sferze płatności transgranicznych.

- propozycję rozwiązania kwestii nadzoru nad instytucjami świadczącymi usługi płatnicze
Głównymi instytucjami zainteresowanymi sprawowaniem tego nadzoru są Urząd Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowy Bank Polski. Wstępnie uzgodniono, że nadzór ostrożnościowy (*supervision*) będzie sprawowany przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, natomiast nadzór typu *oversight* zostanie powierzony Narodowemu Bankowi Polskiemu. Część instytucji świadczących usługi płatnicze podlega również nadzorowi instytucji branżowych, np. Urzędowi Komunikacji Elektronicznej. Zdaniem MF, podzielenie nadzoru nad instytucjami płatniczymi między Urząd KNF a inne organy nadzoru mogłyby prowadzić do sporów, a jednocześnie mogłyby się negatywnie odbić na bezpieczeństwie usług świadczonych przez te instytucje. W związku z tym przyjęto model, zgodnie z którym instytucją wiodącą w zakresie nadzoru nad instytucjami usług płatniczych będzie Urząd Komisji Nadzoru Finansowego.
- kwestię jednej z opcji narodowych, znanej pod nazwą *surcharging-u*
Wskazano, że zagadnienie to budzi w polskich realiach spore wątpliwości. Zdaniem MF, rozwiązanie kwestii *surcharging-u* może przyczynić się do promocji obrotu bezgotówkowego, również do promocji po stronie administracji rządowej.
Podkreślono, iż ostateczna opinia środowiska zainteresowanego usługami płatniczymi, reprezentowanego na forum Rady ds. Systemu Płatniczego lub gremiów skupionych wokół ZBP pozwoliłaby utrwalić jednolite podejście do problemu w ramach Ministerstwa Finansów, co mogłoby posłużyć do wygenerowania zmian legislacyjnych, które w konsekwencji umożliwiłyby szersze wykorzystanie płatności kartowych w ramach relacji administracyjno-podatkowych między społeczeństwem a urzędami podatkowymi.

W kwestii tzw. opcji narodowych poinformowano, że w 2007 roku została utworzona Grupa Robocza ds. Usług Płatniczych przy Radzie Rozwoju Rynku Finansowego pod auspicjami Ministra Finansów. Zadaniem Grupy Roboczej było przyjęcie rekomendacji w zakresie 25 opcji

narodowych. Przypomniano, że opcje narodowe są to takie zapisy dyrektywy, które mogą być zaimplementowane, wyłączone, zmodyfikowane lub regulowane odmiennie w różnych krajach UE. Grupa Robocza zakończyła prace sformułowaniem kierunkowego podejścia w zakresie połowy opcji. Na podstawie uwag zgłoszonych podczas roboczych konsultacji zastosowano określone podejście dotyczące wszystkich opcji. Przyjęto generalną zasadę kierowania się celami dyrektywy, tj. usunięciem barier transgranicznych produktów SEPA, zwiększeniem zaufania konsumentów do nowoczesnych instrumentów płatniczych. Wobec opcji narodowych zastosowano następującą filozofię:

- wszędzie, gdzie to było możliwe, zastosowano wyłączenia z zakresu dyrektywy, aby nie eliminować żadnych podmiotów gospodarczych z rynku i nie sprzyjać rozszerzaniu się szarej strefy,
- opcje są z zasady implementowane,
- opcje są definiowane w ustawie jedynie w przypadku konsensusu uczestników rynku lub w razie uznania, iż istnieje konieczność maksymalnej harmonizacji np. dla celów SEPA. W pozostałych przypadkach opcje są definiowane poprzez decyzję organu nadzoru, którego opinia stanowi podstawę do pełnej implementacji.
- jeżeli jest to możliwe, pozostawia się zastosowanie opcji do oceny organu nadzoru,
- starano się eliminować zbytek rozbieżności stanowisk między interesariuszami względem opcji. W przypadku diametralnych różnic stanowisk preferowano pełną harmonizację.
- stosowano promocję metod płatności alternatywnych wobec gotówki.

Przedstawiono szczegółowo podejście do głównych 16 opcji narodowych, wskazując, które z nich będą implementowane, a które nie. Wyjaśniono, że pozostałe opcje będą implementowane.

W dyskusji podkreślono istotne znaczenie ustawy implementującej PSD dla sektora bankowego oraz zaakcentowano duży nakład pracy i konieczność poniesienia znacznych kosztów, związanych z dostosowaniem się banków do jej przepisów w krótkim czasie. W tym kontekście uznano czas na dokonanie odpowiednich czynności adaptacyjnych za bardzo krótki. Zaapelowano do Ministerstwa Finansów o jak najwcześniejsze zapoznanie banków z ostatecznym kształtem projektu ustawy.

Przedstawiono krytyczne, systemowe i szczegółowe, uwagi pod adresem projektu ustawy implementującej PSD, dotyczące zastosowanych zasad legislacji, zgodności przepisów zawartych w projekcie z intencją ustawodawcy europejskiego, jak również kwestii szczegółowych, dotyczących implementacji poszczególnych przepisów PSD.

Wobec znacznej liczby uwag i zastrzeżeń, a niekiedy także ich dużej szczegółowości Przewodniczący Rady zaproponował, aby wszystkie one zostały w przewidzianym terminie przekazane bezpośrednio do Ministerstwa Finansów.

Przedstawiciel Ministerstwa Finansów uznał za wskazane podzielenie procesu zgłaszania uwag na dwie tury. W pierwszej kolejności, przed dniem 8 stycznia 2009 r., powinny być zgłaszane uwagi o charakterze systemowym. Uwagi niesystemowe można by zgłaszać na etapie uzgodnień międzyresortowych. Równocześnie zaznaczył, że jest to jego propozycja, a przyjęte rozwiązania będą zależały od zgłoszonych uwag i przebiegu dyskusji na forum Rady Rozwoju Rynku Finansowego.

Rada ds. Systemu Płatniczego przedyskutowała informację Ministerstwa Finansów nt. wdrożenia przepisów dyrektywy w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego (PSD).

Sprawozdanie z wdrożenia SEPA w Polsce

Sprawozdanie zaprezentował Radzie na jej posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2008 r. Związek Banków Polskich. Obejmowało ono dwa pierwsze kwartały prac związanych z wdrożeniem SEPA. Prace te dotyczyły instrumentów SEPA i działań edukacyjno-promocyjnych. Poinformowano, że w wyniku ww. prac kilkanaście banków uzyskało zdolność do odbioru polecenia przelewu, a kilka spośród nich także zdolność do wysyłania komunikatów w tym standardzie. Na tym tle uznano wyniki prac nad wdrożeniem polecenia przelewu za satysfakcjonujące. Wspomniano, że uwagi banków, przekazywane do ZBP w wyniku konsultacji, są następnie przesyłane do Europejskiej Rady ds. Płatności (EPC). Wyrażono pogląd, że dalszy postęp w przedmiotowej dziedzinie jest uwarunkowany wdrożeniem dyrektywy o usługach płatniczych (PSD) do polskiego porządku prawnego, jednak, zgodnie z sugestią Ministerstwa Finansów, prace są już prowadzone w tych obszarach, w których ich wyniki nie zależą od ostatecznego kształtu odpowiednich przepisów prawnych. Poinformowano o kierunkach i efektach pracy nad wdrożeniem SEPA Cards Framework. Za najważniejszą kwestię w tym obszarze uznano wdrożenie standardu EMV, co w 2008 r. nastąpi co najmniej w dwóch bardzo dużych polskich bankach wydających karty płatnicze. Ponadto te banki, które są już przygotowane do migracji, wydają nowe karty już z mikroprocesorem zgodnym ze standardem EMV. Wyrażono pogląd, że z punktu widzenia atrakcyjności kart z mikroprocesorem zgodnym ze standardem EMV niekorzystne jest ograniczenie jego wykorzystania do aplikacji karty płatniczej. Nawiązując do kwestii płatności na rzecz urzędów skarbowych i ZUS, poinformowano o tym, że po dyskusjach znaleziono rozwiązanie, zgodnie z którym identyfikacja dłużnika będzie oparta na numerze rachunku bankowego IBAN, a dzięki jego odpowiedniej strukturze wierzyciele ci będą mieli możliwość uzyskiwania wymaganych informacji. Wyrażono pogląd, że stan zaawansowania prac nad wdrożeniem SEPA jest dużym osiągnięciem. Z satysfakcją zaakcentowano zaangażowanie NBP w ten proces. Równocześnie uznano za konieczne uzyskanie większego wsparcia od czynników rządowych i administracji publicznej. Wspomniano o programie edukacyjno-promocyjnym nt. SEPA, adresowanym do administracji, przedsiębiorców i

społeczeństwa. Zaakcentowano pozytywną rolę wdrożenia SEPA dla zwiększenia poziomu obrotu bezgotówkowego.

W dyskusji podkreślono znaczenie programu edukacyjnego nt. SEPA dla społeczeństwa. Podzielono przekonanie o konieczności uzyskania rządowego wsparcia dla wdrożenia SEPA. Wyrażono pogląd, że ostateczna data migracji banków do SEPA, także poza Polską, powinna być określona przez rynek, a nie ustalona odgórnie w sposób administracyjny. Wyjaśniono, że w przypadku wdrożenia SEPA Direct Debit rola NBP byłaby nieco inna, bowiem NBP nie oferuje swoim klientom polecenia zapłaty. Wyrażono jednak pogląd, że będzie można znaleźć rozwiązanie, które pozwoli NBP pośredniczyć w zakresie tego instrumentu bez ryzyka przekroczenia przepisów dotyczących kredytowania instytucji budżetowych. Wypowiadając się na temat rozwiązania umożliwiającego przetwarzanie płatności na rzecz ZUS i urzędów skarbowych, wyrażono przypuszczenie, że zastosowanie proponowanego rozwiązania będzie pociągało za sobą pewne zmiany systemowe u ww. wierzycieli, Ministerstwa Finansów i NBP, a także spowoduje znaczny wzrost liczby rachunków bankowych. W kontekście obserwowanego niskiego udziału wolumenu przelewów dokonanych w standardzie SEPA (SCT) w ogólnej liczbie przelewów w strefie euro wyrażono pogląd, że obniżka cen powiązana z promocją tego instrumentu sprzyjałaby jego upowszechnieniu.

Rada zapoznała się ze sprawozdaniem ZBP z wdrożenia SEPA w Polsce.

Koszty gotówki i bezgotówkowych instrumentów płatniczych w wybranych krajach. Wnioski dla Polski

Raport na powyższy temat został opracowany i przedstawiony przez eksperta zewnętrznego reprezentującego Zakład Bankowości i Rynków Finansowych Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.

Raport zawierał wyniki analizy dziewięciu badań kosztów instrumentów płatniczych przeprowadzonych na świecie, w tym siedmiu przeprowadzonych przez banki centralne. Badania można podzielić na trzy grupy w zależności od zastosowanej metodyki:

- grupa I – wg kosztów społecznych (badania banków centralnych w Holandii, Belgii, Szwecji, Australii i Finlandii),
- grupa II – wg kosztów i korzyści prywatnych (badania amerykańskie Garcia-Swartz i in. oraz badania australijskie Simes i in.),
- grupa III - według kosztów prywatnych banków przy zastosowaniu rachunku kosztów działań (metoda ABC, *Activity Based Costing*) – badania Banku Norwegii i Banku Portugalii.

Koszty instrumentów płatniczych były badane z punktu widzenia każdej z następujących głównych grup interesu: banku centralnego, rządu, sektora bankowego, instytucji pośredniczących w cyklu płatności, firm obsługujących obrót gotówkowy, przedsiębiorstw (w tym sklepów) i konsumentów. Przedstawiono koncepcje prywatnego i społecznego kosztu płatności, na których oparto rozważania zawarte w raporcie.

Omówiono wyniki badań trzech ww. grup oraz przedstawiono ocenę badań kosztów instrumentów płatniczych. Zdaniem autora raportu, wyniki badań nad kosztami instrumentów płatniczych, przeprowadzone w 8 krajach i 9 przeanalizowanych studiach, różnią się w zależności od przyjętych założeń, zastosowanych metod, a także od sposobu zbierania danych. Dlatego z rozwagą należy dokonywać porównań wyników badań, zwłaszcza z różnych grup.

Przedstawiono generalny wniosek z badań, zgodnie z którym społeczne koszty instrumentów płatniczych stanowią obciążenie dla gospodarki kraju rzędu ok. 1% PKB. W krajach o wyższym stopniu użycia droższych papierowych instrumentów płatniczych (w tym gotówki) mogą one być większe.

Wskazano następujące bariery wzrostu efektywności detalicznych systemów płatności:

- niską przejrzystość kosztową instrumentów płatniczych,
- straty banków z tytułu prowadzenia przez nie biznesu płatniczego, skutkiem czego banki traktują produkty płatnicze jako komplementarne w stosunku do innych bardziej dochodowych czynności bankowych i w konsekwencji subsydują niedochodowe instrumenty płatnicze (przeważnie gotówkę i czek), równocześnie promując też karty kredytowe, które mimo wysokich kosztów produkcji przynoszą im wysokie przychody,
- niestosowanie strategii cenowej bezpośrednich opłat transakcyjnych (*direct pricing*), nakładanych na płatników, co powoduje trudności w upowszechnianiu mniej kosztochłonnych instrumentów płatniczych (np. elektronicznych portmonetek i płatności mobilnych) czy standardowych elektronicznych instrumentów płatniczych, takich jak karty debetowe i elektronicznie inicjowane polecenia przelewu.

Przedstawiono następujące zalecenia dla Polski w przedmiotowym obszarze:

- lepsze zrozumienie rachunku kosztów instrumentów płatniczych niesie korzyści dla wszystkich uczestników płatności, a przede wszystkim pozwala im uświadomić, że płatności nie są darmowe,
- analiza biznesu płatniczego dałaby polskim bankom okazję identyfikacji jego mocnych i słabych stron,
- upowszechnienie kosztów instrumentów płatniczych wśród konsumentów i przedsiębiorstw (w tym sklepów) mogłoby pomóc w przekonaniu strony popytowej rynku do stopniowego zwiększania użycia mniej kosztochłonnych instrumentów płatniczych,

- coraz więcej krajów decyduje się na przeprowadzenie badań kosztów płatności,
- wydaje się, że najlepszym sposobem przeprowadzenia badań kosztów instrumentów płatniczych jest przekonanie do nich wszystkich głównych interesariuszy obiegu pieniężnego. Wówczas możliwa staje się kompleksowa ocena kosztów (a także korzyści), a ponadto wzrasta przejrzystość systemu płatniczego i łatwiej o poprawę jego efektywności,
- najbardziej predestynowaną do zrobienia badań kosztów instytucją w kraju jest bank centralny jako instytucja prowadząca politykę pieniężną, której filarem powinien być sprawnie działający system płatniczy.

W świetle powyższego wskazano na zasadność przeprowadzania badań kosztów instrumentów płatniczych w Polsce.

W dyskusji wyrażono wątpliwości dotyczące kwestii metodycznych, związanych z przeprowadzonymi badaniami. Na tym tle podkreślono konieczność bardzo precyzyjnego analizowania aspektów metodycznych przed przystąpieniem do badań kosztów instrumentów płatniczych. W kontekście dużego udziału obrotu gotówkowego w obrocie ogółem w Polsce za istotny uznano wniosek, iż gotówka jest instrumentem najdroższym. Wyrażono zaskoczenie wnioskiem, że biznes płatniczy nie jest biznesem dochodowym.

Poinformowano że na posiedzeniu PSSC we wrześniu 2008 r. został postawiony wniosek, aby banki centralne UE przeprowadziły badania kosztów instrumentów płatniczych, a zwłaszcza gotówki. Jego zdaniem, przeprowadzenie takich badań będzie wymagało uprzedniego wypracowania wspólnej metodyki. Wyrażono pogląd, iż Polska (NBP i sektor bankowy oraz inne zaangażowane podmioty) powinny wziąć udział w takich badaniach i postulowano objęcie grupą zaangażowanych podmiotów także Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Finansów oraz firm współpracujących z bankami.

Rada zapoznała się z raportem *Koszty gotówki i bezgotówkowych instrumentów płatniczych w wybranych krajach. Wnioski dla Polski.*

Ewolucja systemów rozrachunku papierów wartościowych w Polsce na tle kierunków rozwoju systemów depozytowo-rozliczeniowych w Unii Europejskiej

Opracowanie na powyższy temat zostało przygotowane w odpowiedzi na inicjatywę, zgłoszoną przez p. E. Pustolę, Prezesa Zarządu KDPW S.A., w grudniu 2005 r., i przedstawione Radzie na posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2008 r. Jego współautorami są: NBP, Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. oraz Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. Materiał powstał w celu usystematyzowania i rozpowszechnienia wiedzy na temat procesów zachodzących na rynku kapitałowym ze szczególnym uwzględnieniem funkcji depozytowych, rozliczeniowych i rozrachunkowych. Obecnie wiedza na temat samego zawierania transakcji i giełd jest dosyć

rozpowszechniona i stosunkowo łatwo dostępna, natomiast wiedza na temat usług posttransakcyjnych jest zdecydowanie mniej rozpowszechniona i trudniej dostępna, dlatego w opracowaniu skupiono się w szczególności na zagadnieniach związanych z usługami posttransakcyjnymi.

Opracowanie składa się z trzech rozdziałów. Pierwszy jest rozdziałem teoretycznym, przedstawiającym procesy zachodzące na rynku kapitałowym, a także podmioty biorące udział w tych procesach. W drugim rozdziale opisano ewolucję i stan obecny w zakresie funkcjonowania centralnych kontrpartnerów, tj. podmiotów świadczących usługi rozliczeniowe, oraz depozytów papierów wartościowych, świadczących usługi depozytowe i rozrachunkowe w Polsce oraz w Unii Europejskiej. Trzeci rozdział poświęcony jest roli różnych instytucji na świecie i w Unii Europejskiej oraz ich inicjatywom, mającym na celu głównie podniesienie bezpieczeństwa i efektywności przeprowadzania rozliczeń i rozrachunku transakcji na papierach wartościowych, zwłaszcza transakcji transgranicznych. W rozdziale tym ukazano w szczególności inicjatywy w zakresie integracji przedmiotowych usług w ramach Unii Europejskiej.

Poinformowano, że opracowanie skierowane jest głównie do środowiska akademickiego, tj. do uczelni państwowych i prywatnych, w szczególności do ich wydziałów ekonomicznych, a także do specjalistów zajmujących się usługami posttransakcyjnymi. Planuje się jego opublikowanie w wersji papierowej i zamieszczenie na stronie internetowej NBP.

W dyskusji, odnosząc się do ewentualnych rekomendacji autorów opracowania, dotyczących kierunków rozwoju i rozwiązań w przedmiotowej dziedzinie, najkorzystniejszych z punktu widzenia klientów i rynku krajowego, wyjaśniono, że obecnie od ¼ do połowy obrotów na rynku giełdowym jest realizowane przez inwestorów zagranicznych. Obrót na tym rynku jest anonimowy, dlatego z punktu widzenia systemów depozytowo-rozliczeniowych nie można dokonać jego podziału na segment krajowy i zagraniczny. W związku z tym kierunki rozwoju muszą być ściśle związane z funkcjonowaniem w kontekście międzynarodowym. Taki stan rzeczy wymusza przede wszystkim harmonizację procedur oraz standaryzację komunikatów i technologii komunikacyjnej. Z punktu widzenia kierunków rozwoju uznano za ważne przeniesienie do KDPW S.A. rozliczeń transgranicznych, które obecnie w dużej mierze dokonywane są przez sieć pośredników bankowych. Integracja systemów depozytowo-rozliczeniowych sprzyja przejmowaniu tych rozliczeń przez centralne depozyty od pośredników bankowych. Podkreślono, że decyzje w tym zakresie oraz tempo procesu są wymuszane przez oczekiwania uczestników rynku na możliwie najtańszy i najmniej ryzykowny dostęp przez inwestorów zagranicznych do transgranicznych usług rozliczeniowych. Znajduje to odzwierciedlenie w rozwoju technologii, a w konsekwencji we wspólnych inwestycjach. W końcowym efekcie prowadzi to do konsolidacji, ewentualnie do

wspólnych przedsięwzięć. Rozwój usług, stymulowany przez integrację, oraz rozwój technologii, który musi za tym podążać, może się przenosić na relacje własnościowe w obszarze systemów depozytowo – rozliczeniowych.

Rada zapoznała się z opracowaniem NBP, KDPW S.A. GPW w Warszawie S.A. pt. *Rozwój systemów rozrachunku papierów wartościowych w Polsce na tle przemian zachodzących w Unii Europejskiej.*

Inicjatywy ESBC oraz działania poszczególnych krajów UE w zakresie ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego

Materiał na powyższy temat zaprezentował Departament Systemu Płatniczego NBP na posiedzeniu Rady w dniu 13 października 2008 r. w celu zaznaczenia wagi ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego dla funkcjonowania systemu finansowego kraju. Zawiera on informacje nt. zaangażowania banków centralnych w koordynację ciągłości działania systemu płatniczego, a także nt. ćwiczeń związanych z ciągłością działania tej infrastruktury, przeprowadzanych na poziomie międzysystemowym lub na poziomie kraju. Tematyka ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego na poziomie ponadnarodowym została po raz pierwszy poruszona na konferencji z udziałem banków komercyjnych, banków centralnych i innych podmiotów, zorganizowanej przez EBC we wrześniu 2006 r. Następnie przedmiotowym zagadnieniem zajął się *Payment and Settlement Systems Committee* (PSSC), który podjął działania w następujących głównych obszarach:

- wymiana publicznych i poufnych informacji nt. ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego

EBC w maju 2008 r. roku utworzył zakładkę do swojej strony internetowej. Zamieścił w niej informacje przekazywane publicznie, dotyczące ciągłości działania infrastruktury krytycznej systemu płatniczego, obejmujące m. in. standardy, rolę banków centralnych, linki do instytucji, które zajmują się tą tematyką oraz linki do wszystkich innych banków centralnych ESBC. Banki centralne ESBC zostały zobowiązane do utworzenia analogicznych zakładek do swoich stron internetowych. Obecnie 12 banków centralnych, w tym NBP, posiada już takie zakładki. W sferze informacji poufnych działania nie zostały jeszcze zakończone, choć z punktu widzenia stabilności systemowej, ze względu na rosnące powiązania międzysystemowe, jest to obszar o dużym znaczeniu.

- działania w zakresie ujednolicania standardów dotyczących ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego

Do tej pory przeprowadzono porównanie istniejących standardów dla systemów płatności i systemów rozrachunku papierów wartościowych, istniejących w UE. W przypadku systemów

płatności wykazało ono bardzo dużą zbieżność. Standardy dla systemów rozrachunku papierów wartościowych są przez nadzorców stosowane w sposób bardziej zróżnicowany. W wielu krajach są stosowane standardy krajowe. Standardy dla systemów płatności i systemów rozrachunku papierów wartościowych są w dużym stopniu zbieżne.

- przeprowadzanie testów ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego

PSSC utworzył specjalną grupę roboczą ds. ćwiczeń ciągłości działania. Grupa ta jest odpowiedzialna za zorganizowanie i przeprowadzanie ćwiczeń na poziomie UE. Są to ćwiczenia komunikacyjne oraz ćwiczenia typu *walkthrough*. Oba powyższe rodzaje ćwiczeń zostały już przeprowadzone. W przyszłości będą przeprowadzane ćwiczenia symulacyjne, o bardziej skomplikowanym scenariuszu, których wszyscy uczestnicy będą działali ze swoich miejsc pracy. W ćwiczeniach tych, oprócz banków centralnych, będą brały udział także inne podmioty.

Niezależnie od powyższego, w krajach członkowskich UE przeprowadzane są testy międzysystemowe. W 9 krajach uczestniczących w systemie TARGET2 takie testy już miały miejsce, w innych trwają odpowiednie przygotowania. W 10 krajach do przeprowadzania przedmiotowych ćwiczeń wykorzystywane są podstawy prawne, w innych podstawą jest perswazja nadzorców organizujących ćwiczenia.

Organizatorami ćwiczeń są specjalne grupy robocze lub komitety na poziomie systemu finansowego, banki centralne, instytucje rządowe lub inne podmioty, współpracujące z pozostałymi instytucjami systemu finansowego. Częstotliwość organizacji ćwiczeń jest zróżnicowana w zależności od ich rodzaju. W miarę postępu w organizacji tych ćwiczeń będzie rosło ich skomplikowanie, wyrażające się coraz większą liczbą podmiotów, w tym różnych rodzajów podmiotów, coraz bardziej złożonymi scenariuszami oraz udziałem tych krajów, których systemy ściśle ze sobą współpracują.

W dyskusji przychylnono się do wniosku zawartego w materiale, iż wydaje się niezbędne podjęcie na polskim rynku działań zmierzających do podniesienia efektywności zarządzania ciągłością działania infrastruktury polskiego systemu płatniczego. Ponadto podzielono pogląd, iż jednym z takich działań mogłoby być pogłębienie współpracy między instytucjami tworzącymi infrastrukturę krajowego systemu płatniczego, nadzorcami i zaangażowanymi władzami krajowymi.

Wskazano NBP jako instytucję, która powinna opracować propozycję dotyczącą zakresu podmiotów współpracujących oraz zasad tej współpracy i poddać ją pod dyskusję na forum Rady.

Rada ds. Systemu Płatniczego zapoznała się z materiałem NBP pt. *Inicjatywy ESBC oraz działania poszczególnych krajów UE w zakresie ciągłości działania infrastruktury systemu płatniczego*. Rada uznała za wskazane, aby NBP opracował propozycję dotyczącą podmiotów, które powinny współpracować w dziedzinie podniesienia efektywności zarządzania ciągłością działania

infrastruktury polskiego systemu płatniczego oraz zasad tej współpracy i przedstawić ją na jednym z kolejnych posiedzeń Rady.

2.2.2. Zagadnienia systemowe związane z usprawnieniem obrotu płatniczego

Informacja o warsztatach nt. obrotu bezgotówkowego

Materiał na powyższy temat zaprezentował Departament Systemu Płatniczego NBP na posiedzeniu Rady w dniu 25 kwietnia 2008 r.

Przypomniano przesłanki podjęcia w NBP prac nad diagnozą stanu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce, przedstawione szczegółowo Radzie na jej posiedzeniu w grudniu 2007 r. Wyjaśniono, że pierwszą część projektu dotyczącego rozwoju obrotu bezgotówkowego stanowiły warsztaty, z udziałem m. in. przedstawicieli instytucji reprezentowanych w Radzie oraz innych ekspertów, podczas których, wykorzystując nieschematyczne metody pracy, podjęto próbę zidentyfikowania najważniejszych czynników, mających wpływ na różny poziom wykorzystania gotówki i bezgotówkowych form płatności w Polsce i w wybranych krajach UE. Realizację II części projektu przewidziano na 2008 r. Będzie ona przebiegała w dwóch fazach. W pierwszej fazie zostanie pogłębiona diagnoza stanu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce oraz zostaną pogłębione i zweryfikowane elementy diagnozy oraz hipotezy postawione podczas warsztatów. W drugiej fazie zostanie opracowany wieloletni program o charakterze strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce.

Przedstawiono wyniki trzyetapowych warsztatów nt. obrotu bezgotówkowego. Badając czynniki decydujące o określonym poziomie rozwoju obrotu bezgotówkowego w poszczególnych państwach UE, pogrupowano je w zespoły o podobnych cechach gospodarczych i kulturowych i próbowano zidentyfikować ciekawe bądź charakterystyczne rozwiązania w tych państwach. Omówiono szczegółowo rozwiązania stosowane w państwach należących do poszczególnych grup.

Poinformowano, że opierając się na wynikach analiz, wnioskach z warsztatów, doświadczeniach ekspertów i danych literaturowych, sformułowano 20 działań, których podjęcie jest konieczne do radykalnego przyspieszenia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce w stopniu umożliwiającym osiągnięcie, w niezbyt odległej perspektywie przeciętnego poziomu w UE pod względem wybranych instrumentów tego obrotu. Wymieniono 19 działań szczegółowych o charakterze regulacyjnym, organizacyjnym, finansowym, a także edukacyjnym i promocyjnym, służącym kształtowaniu określonych nawyków w społeczeństwie, sprzyjających rozwojowi obrotu bezgotówkowego.

Za najważniejszy wniosek z przeprowadzonych warsztatów uznano potrzebę przygotowania i realizacji kilkuletniej strategii obrotu bezgotówkowego w Polsce. Strategia powinna być

przygotowana przez NBP oraz Koalicję na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności (KROBiM). Wskazano Grupę Roboczą ds. Obrotu Bezgotówkowego, działającą przy Radzie Rozwoju Rynku Finansowego w Ministerstwie Finansów, jako stosowne gremium do przedyskutowania strategii na szczeblu rządowym. Wyrażono pogląd, że strategia powinna być przygotowana do końca 2008 r., zaś w 2009 r. przyjęta jako strategia rządowa. Zaznaczono, że nadanie strategii takiego statusu będzie wymagało przeprowadzenia konsultacji międzyresortowych, zatem byłoby celowe włączenie w przygotowanie założeń odpowiednich resortów.

Wyrażono pogląd, że strategia powinna obejmować następujące części:

- diagnozę obecnego stanu,
- analizę SWOT,
- porównanie stanu w Polsce z innymi krajami,
- cel główny oraz cele operacyjne,
- propozycje działań szczegółowych oraz sposobu ich realizacji i monitorowania.

Przedstawiono zarys harmonogramu prac nad strategią. Poinformowano, że wstępne propozycje założeń do opracowania strategii zostały przedstawione Prezydium KROBiM i spotkały się z jego aprobatą. Zostaną one również przedstawione Zarządowi NBP, zaś w maju 2008 r. miały zostać zaprezentowane na posiedzeniu plenarnym KROBiM. W ciągu najbliższych kilku miesięcy zostanie podjęta próba pogłębienia diagnozy stanu rozwoju obrotu bezgotówkowego w innych krajach UE. Poinformowano, iż NBP podjął już w tym celu odpowiednie kroki, rozsyłając, w ramach *Payment Systems Policy Working Group*, podległej PSSC, ankietę nt. różnych działań banków centralnych, instytucji publicznych i regulacji w poszczególnych krajach UE. Obecnie zbierane są odpowiedzi na tę ankietę.

W dyskusji bardzo pozytywnie odniesiono się do inicjatywy opracowania strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce. Wskazano na konieczność zapewnienia ekspertom reprezentującym systemy kartowe udziału w pracach właściwych grup roboczych. Zgodnie podkreślano, że opracowanie strategii, a następnie jej realizacja będą wymagały bardzo dobrej koordynacji. Akcentowano rolę, jaką w upowszechnieniu obrotu bezgotówkowego może przynieść dobrze skoordynowana akcja o charakterze promocyjnym, edukacyjnym i działania administracyjne. Postulowano konieczność pozyskiwania sojuszników dla rozwoju obrotu bezgotówkowego. Wyrażono pogląd, że obrót bezgotówkowy rozwija się szybciej w tych krajach, w których istnieją sprzyjające mu ramy prawne. Równocześnie wskazano na zasadność uwzględniania w analizach aktualnych kierunków rozwoju technologii, przestrzegając przed zbytnim wzorowaniem się na doświadczeniach innych krajów, które w naturalny sposób dotyczą przeszłości. Zauważono, że nowe produkty mają zwykle charakter sieciowy. W tym kontekście podkreślono konieczność dobrej

koordynacji działań także w gronie samych banków jako wsparcia w upowszechnianiu jednolitych standardów produktów bankowych.

Rada zapoznała się z informacją o zorganizowanych przez NBP warsztatach nt. obrotu bezgotówkowego w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej i zaakceptowała propozycje podstawowych założeń i harmonogramu przygotowania *Strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce*.

Obrót bezgotówkowy – zalety i potencjalne korzyści wynikające z jego upowszechnienia

Prezentowany materiał został opracowany przez Departament Systemu Płatniczego NBP oraz Grupę Roboczą ds. Programu Obrotu Bezgotówkowego przy Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności i przedstawiony Radzie przez Departament Systemu Płatniczego NBP na posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2008 r. Zgodnie z założeniem, powinien on stanowić podstawę do analizy SWOT, będącej jednym z elementów strategii na rzecz rozwoju obrotu bezgotówkowego.

Wskazano następujące podstawowe korzyści z upowszechnienia obrotu bezgotówkowego:

- dla sektora publicznego, samorządów i gospodarki:
  - zmniejszenie kosztów związanych z emisją i obsługą gotówki,
  - ograniczenie szarej strefy,
  - utrudnienie procederu prania brudnych pieniędzy,
  - obniżenie kosztów działalności sektora publicznego i samorządów lokalnych,
  - możliwość prognozowania płynności przez masowych wierzycieli,
- dla banków:
  - obniżenie kosztów obsługi gotówki,
  - zmniejszenie strat związanych z przestępstwami gotówkowymi,
  - upowszechnienie różnorodnych usług bankowych.

Według autorów opracowania, zakres stosowania obrotu bezgotówkowego jest jednym ze wskaźników poziomu rozwoju gospodarczego kraju.

W dyskusji podkreślono wysoką rangę zaprezentowanego opracowania jako materiału informacyjnego, poprzedzającego opracowanie strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego i zawierającego dużą ilość informacji. W tym kontekście postulowano, aby materiał mógł zostać wykorzystany w działalności marketingowej poprzedzającej przyjęcie strategii. Podkreślono konieczność zapoznania z nim, na możliwie wczesnym etapie opracowywania strategii, zainteresowanych resortów, a także banków i ich partnerów biznesowych.

Rada zapoznała się z opracowaniem nt. zalet obrotu bezgotówkowego i potencjalnych korzyści wynikających z jego upowszechnienia. Rada przychyliła się do zgłoszonego w dyskusji postulatu, aby po dokonaniu niezbędnych uzupełnień, których treść wyniknie z uwag zgłoszonych w ciągu dwóch tygodni od daty posiedzenia przez jego uczestników, materiał został możliwie szeroko rozdystrybuowany.

Założenia do strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce

Założenia do strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce przedstawił Radzie Departament Systemu Płatniczego NBP na posiedzeniu w dniu 13 października 2008 r. Przedstawiono strukturę prezentowanego dokumentu, podkreślając analogię między nim a przygotowywaną przez Ministerstwo Gospodarki strategią dotyczącą rozwoju handlu elektronicznego. Poinformowano, że struktura *Strategii* została zaakceptowana przez Prezydium Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności. Przechodząc do omówienia szczegółów *Strategii*, wyjaśniono, iż z wizji powinien wypływać cel strategiczny (główny), z celu głównego cele szczegółowe, zaś realizacji celów szczegółowych powinny służyć poszczególne działania. W odniesieniu do celu strategicznego i działań zostaną zaproponowane wskaźniki monitorowania, harmonogram prac i podmioty odpowiedzialne za jego realizację.

Odnosząc się do wizji, poinformowano, że docelowo wszystkie trzy najważniejsze grupy będące stronami rozliczeń, tj. konsumenci, podmioty gospodarcze i instytucje publiczne, powinny móc w jak najszerszym stopniu dokonywać płatności bezgotówkowych i akceptować takie płatności, zaś infrastruktura służąca do dokonywania płatności bezgotówkowych powinna zapewniać powszechny dostęp do rachunków bankowych.

Za cel strategiczny autorzy projektu uznali upowszechnienie obrotu bezgotówkowego w Polsce. Do głównych wskaźników, za pomocą których będzie ono mierzone, zaliczono w szczególności udział obiegu gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1 oraz udział płatności bezgotówkowych w ogólnej liczbie płatności.

Wymieniono i omówiono następujące cele szczegółowe:

- 1) zmniejszenie kosztów związanych z obsługą kasową i obiegiem gotówki,
- 2) ograniczenie wykluczenia finansowego (cel o charakterze unijnym, zbieżny z odpowiednim postulatem Komisji Europejskiej),
- 3) zwiększenie wykorzystania rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych oraz zmniejszenie kosztów bezgotówkowych usług płatniczych,
- 4) rozbudowa infrastruktury związanej z obrotem bezgotówkowym,
- 5) pogłębienie wiedzy o obrocie bezgotówkowym i zwiększenie zaufania do niego,
- 6) wspieranie krajowych i międzynarodowych projektów i programów.

oraz wspomniano o 23 działaniach, służących realizacji poszczególnych celów.

Przedstawiono harmonogram dalszych prac nad strategią, zgodnie z którym w styczniu 2009 r. *Strategia* powinna zostać przekazana Ministerstwu Finansów i Radzie ds. Rozwoju Rynku Finansowego, po uprzednim zaakceptowaniu jej przez Koalicję na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, Zarząd ZBP, Radę ds. Systemu Płatniczego i Zarząd NBP, tak aby w 2009 roku mogła być przyjęta przez Radę Ministrów jako strategia rządowa.

W dyskusji wskazano na konieczność wspólnego tworzenia, a następnie realizacji strategii przez jak największy udział wszystkich zaangażowanych stron. Podkreślono, iż obrót bezgotówkowy jest strategicznym elementem rozwoju polskiej gospodarki elektronicznej i informatyzacji społeczeństwa. Wyrażono pogląd, iż obrót bezgotówkowy w dużym stopniu sprzyja bezpieczeństwu systemu finansowego w warunkach destabilizacji rynku.

Sporo miejsca poświęcono problemowi pieniądza elektronicznego. Uczestnicy dyskusji zdecydowanie opowiedzieli się za stworzeniem systemu pieniądza elektronicznego opartego na jednym, ogólnopolskim, powszechnie akceptowanym standardzie, bazującym na konstrukcji EMV. Wyrażono pogląd, że regulacje pieniądza elektronicznego powinny znaleźć się w przepisach szeroko rozumianego prawa finansowego.

Rada zapoznała się z założeniami do *Strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce* i pozytywnie je zaopiniowała.

Strategia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce

Projekt *Strategii Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013* przedstawił Radzie Departament Systemu Płatniczego NBP na jej posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2008 r.

Poinformowano, że założenia do strategii zostały w październiku 2008 r. zaakceptowane przez Zarząd NBP, zaś projekt *Strategii* uzyskał w dniu 8 grudnia 2008 r. akceptację Prezydium Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności. Przypomniano, że celem głównym strategii jest upowszechnienie obrotu bezgotówkowego w Polsce i wskazano trzy mierniki jego monitorowania:

- procentowy udział obiegu pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1 (wartość docelowa w 2013 r.: średnia w Unii Europejskiej w 2012 r.),
- udział płatności bezgotówkowych w ogólnej liczbie płatności detalicznych osób fizycznych (wartość docelowa w 2013 r.: 51%),
- liczba osób powyżej 15 roku życia posiadających rachunki bankowe w ogólnej liczbie takich osób (wartość docelowa w 2013 r.: 70%).

Następnie wymieniono cele szczegółowe oraz omówiono zmiany wprowadzone do założeń do *Strategii* prezentowanych Radzie w październiku 2008 r.:

dodanie rozdziału 7 pt. *Mapa strategii*,

- odłożenie przygotowania rozdziału 9 pt. *System monitorowania i zarządzania realizacją strategii* do czasu, gdy przygotowanie *Strategii* wejdzie w etap dyskusji w kręgach rządowych.
- zmniejszenie liczby działań strategicznych z 23 do 20. Wyjaśniono, że uczyniono to z powodu ich występowania w innych strategiach rządowych lub wcześniejszego zrealizowania w inny sposób.

Obszernie omówiono kolejne rozdziały *Strategii*, koncentrując się głównie na działaniach służących do realizacji poszczególnych celów szczegółowych i na wskaźnikach monitorowania tych celów.

Przedstawiono harmonogram dalszych prac nad *Strategią*, uwzględniający konsultację *Strategii* z członkami Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, przyjęcie *Strategii* przez Zarząd Związku Banków Polskich (w wersji uwzględniającej wyniki konsultacji z członkami Koalicji), przyjęcie *Strategii* przez Zarząd NBP, przekazanie *Strategii* do zaakceptowania i przyjęcia przez Radę ds. Rozwoju Rynku Finansowego, Ministerstwo Finansów i Radę Ministrów oraz przyjęcie przez Radę Ministrów *Strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013*, jako strategii rządowej

W dyskusji z uznaniem wyrażano się na temat *Strategii*. Zgłoszono ogólne i szczegółowe uwagi i sugestie dotyczące przedmiotowego dokumentu. Poniżej wymieniono niektóre z nich:

- sugerowano celowość uzupełnienia strategii o bardzo precyzyjny, dokładnie rozpisany scenariusz jej wdrożenia. Z drugiej strony wyrażono obawę o to, że przygotowanie harmonogramu na obecnym etapie prac nad *Strategią* może opóźnić przygotowanie jej ostatecznej wersji. W tym kontekście zaproponowano, by harmonogram opracować dla dokumentu już przyjętego przez Rząd.
- uznano za niezbędne powołanie ciała, które koordynowałoby proces wdrażania strategii i byłoby za ten proces odpowiedzialne. Zwrócono uwagę na fakt, że z powodów formalno-prawnych Rada Ministrów nie może narzucić obowiązku koordynowania wdrożenia strategii żadnemu podmiotowi. Z drugiej strony tylko administracja rządowa może egzekwować obowiązek realizacji strategii od innych organów administracji rządowej.
- wskazano na konieczność określenia sposobu zarządzania strategią.
- uznano za niezbędne podjęcie próby zidentyfikowania źródeł finansowania strategii i oszacowania skali koniecznych nakładów na jej wdrożenie, przynajmniej w odniesieniu do głównych działań.
- ugerowano celowość rozszerzenia informacji o ewidentnych, istotnych korzyściach, jakie z wdrożenia działań objętych strategią mogą płynąć dla gospodarki, w szczególności dla e-

gospodarki, dla różnych podmiotów funkcjonujących w obrębie tych obszarów, których dotyczy strategia, poszczególnych sektorów i w konsekwencji dla społeczeństwa.

- wskazano, że *Strategia* powinna w sposób bardzo jednoznaczny odnosić się do *Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015* i wskazywać, w jakim stopniu jest ona istotnym ogniwem *Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015*. Podkreślono znaczenie synergii obu strategii i współpracy przy ich wdrażaniu i realizacji.
- wskazano na znaczenie poziomu obrotu bezgotówkowego w perspektywie przyjęcia przez Polskę euro jako waluty narodowej, akcentując zmniejszenie kosztów związanych ze zmianą waluty w przypadku wysokiego udziału tego obrotu w obrotach ogółem. Zauważono, że *Strategia* łączy się z planem konwergencji i projektowaną mapą drogową dojścia do euro. W tym kontekście wyrażono pogląd, że możliwe jest uzyskanie dla *Strategii* poparcia strony rządowej.
- wyrażono zgodny pogląd, iż dla powodzenia strategii decydujący jest udział w jej wdrożeniu administracji rządowej, m. in. ze względu na fakt, iż jednymi z najważniejszych jej elementów są rozwiązania natury prawnej.
- wskazano na celowość zapoznania się autorów strategii z ustawą o strategiach rządowych, której „gospodarzem” jest Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Obecni na posiedzeniu przedstawiciele Ministerstwa Finansów i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wyrazili poparcie dla *Strategii*.

Rada ds. Systemu Płatniczego pozytywnie zaopiniowała projekt *Strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce w latach 2009-2013*, opracowany przez Narodowy Bank Polski, Związek Banków Polskich oraz Koalicję na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności. Rada zwróciła się do swoich członków o zgłoszenie dalszych ewentualnych uwag do projektu *Strategii* i wyraziła oczekiwanie uwzględnienia ich, w możliwym stopniu, na kolejnych etapach prac nad *Strategią*. Rada zarekomendowała przedstawienie tego dokumentu Zarządowi Narodowego Banku Polskiego i Zarządowi Związku Banków Polskich.

Sprawozdanie z działań Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności

Sprawozdanie z działań Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności w 2008 r. przedstawił Związek Banków Polskich na posiedzeniu Rady w dniu 18 grudnia 2008 r. Wskazano, iż przedłożony raport pokazuje w szczególności formy funkcjonowania Koalicji i liczbę odbytych spotkań. Za podstawowy obszar działania Koalicji w 2008 r. uznano prace związane z opracowaniem *Strategii Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013*. Zauważono, iż w ciągu roku sprawozdawczego Koalicja przekształciła się z forum dyskusyjnego w gremium aktywnie działające, stając się platformą współpracy i wypracowywania wymagających

niekiedy dużych kompromisów stanowisk. Podkreślono bardzo dużą aktywność Koalicji, zwłaszcza jej Prezydium oraz Grupy Roboczej ds. Programu Obrotu Bezgotówkowego. Wspomniano o intensywnych działaniach związanych z promocją obrotu bezgotówkowego i znacznej liczbie wystąpień i publikacji, które powstały przy współudziale koalicjantów. Rok sprawozdawczy uznano za okres bardzo owocnej pracy i wyrażono nadzieję, że praca ta przyczyni się do rozwoju, realizacji wizji i misji Koalicji, czyli do upowszechnienia obrotu bezgotówkowego z korzyścią dla wszystkich jego uczestników.

Rada ds. Systemu Płatniczego przyjęła sprawozdanie Związku Banków Polskich z działań Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności.

Innowacyjne usługi płatnicze

Raport pt: *Innowacyjne usługi płatnicze w Polsce i na świecie* został opracowany i przedstawiony Radzie na posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2008 r. przez ekspertów zewnętrznych reprezentujących Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Raport składał się z czterech rozdziałów. Rozdział I zawierał informacje o klasyfikacji usług płatniczych. W rozdziale II przedstawiono główne kierunki rozwoju usług płatniczych na świecie. Rozdział III obejmował wyniki pierwszego badania ankietowego na reprezentatywnej próbie polskiego społeczeństwa i był prezentowany na posiedzeniu Rady ds. Systemu Płatniczego w grudniu 2007 r. W rozdziale IV zawarto wyniki badania przeprowadzonego wśród akceptantów płatności. Końcowa część poświęcona była obszernemu podsumowaniu. W raporcie stwierdzono, że najwięcej innowacji powstaje w obszarze handlu internetowego.

W obszarze rozwoju rynku elektronicznych usług płatniczych wyodrębniono m. in. trzy kierunki rozwoju:

- innowacje w obszarze kart płatniczych

Rozwój w tym obszarze odbywa się w dwóch kierunkach: dążenia do podniesienia bezpieczeństwa transakcji (poprzez masową migrację na standard EMV) oraz zastępowanie gotówki w transakcjach niskokwotowych (w celu podniesienia szybkości obsługi i zapewnienia większej wygody).

- innowacje w obszarze płatności mobilnych

W tej dziedzinie, zdaniem autorów raportu, istnieje duży potencjał. Należy oczekiwać zwłaszcza upowszechnienia rozwiązań opartych na komunikacji tekstowej GSM i rozwiązań bazujących na przeglądarce internetowej zaimplementowanej w telefonie komórkowym.

- innowacje w obszarze płatności internetowych

Oceniono, iż obszar ten rozwija się bardzo intensywnie, co przejawia się w bardzo dynamicznym wzroście obrotów.

Poinformowano, że celem badania ankietowego akceptantów płatności, którego wyniki przedstawiono w rozdziale IV raportu, było zebranie danych źródłowych od osób, które w firmach decydują o akceptowaniu określonych metod płatności, poznanie charakterystyki metod płatności oraz czynników decydujących o wyborze danej metody płatności. Badanie zawierało trzy próby: super- i hipermarkety (30 podmiotów), mniejsze sklepy, restauracje i hotele (111 podmiotów) oraz sklepy internetowe (117 podmiotów).

Poinformowano, że najczęściej innowacji na rynku usług płatniczych pojawia się w obszarach, w których można się oprzeć na uniwersalnych rozwiązaniach, takich jak Internet czy telefon komórkowy. Wskazano te rozwiązania, których wykorzystanie będzie, zdaniem autorów raportu, rosło w najbliższych latach.

Za trwałą barierę dla rozwoju płatności elektronicznych w Polsce uznano zbyt niski poziom ubankowienia społeczeństwa. Spośród wniosków wynikających z badań akceptantów na uwagę zasługuje konieczność informowania podmiotów gospodarczych o rzeczywistych kosztach obsługi gotówki.

Przedstawiono następujące propozycje, które, zdaniem autorów opracowania, mogłyby sprzyjać rozwojowi usług płatniczych w Polsce:

- wykorzystanie procesu migracji kart płatniczych do standardu EMV w celu podjęcia działań na rzecz promocji rozwoju obrotu bezgotówkowego, wspartych intensywną kampanią informacyjną, z udziałem instytucji publicznych, w szczególności NBP, oraz promocją ubankowienia,
- w dziedzinie kart zbliżeniowych uświadomienie sprzedawcom korzyści, jakie odnoszą z akceptowania tej formy płatności,
- w dziedzinie płatności mobilnych największe szanse na sukces mają rozwiązania z udziałem sektora bankowego,
- na rynku płatności internetowych banki powinny konsekwentnie promować e-przelew jako metodę pierwszego wyboru,
- serwisy oferujące integrację wielu metod płatności mogą przeżywać trudności w związku z wejściem w życie przepisów dyrektywy o usługach płatniczych; decydujące dla sukcesu może być rozwinięcie działalności transgranicznej w wielu krajach europejskich.

Ponadto poinformowano, że wyniki przeprowadzonych badań wskazują na zainteresowanie utrzymaniem anonimowości transakcji płatniczych przez dużą część społeczeństwa (ok. 43%). Ta grupa może być niechętna dalszemu rozwojowi obrotu bezgotówkowego.

W dyskusji wyrażono pogląd, że płatności mobilne będą się dynamicznie rozwijać, ale w tej dziedzinie nie jest możliwe zbudowanie dobrego modelu biznesowego bez udziału banków.

W odniesieniu do kwestii szczegółowych sygnalizowano rozbieżność między danymi posiadanymi przez różne instytucje i organizacje a danymi uzyskanymi w wyniku badania.

Wyrażono obawę o to, że dążenie do anonimowości płatności może być decydującym czynnikiem przy wyborze innowacyjnej usługi płatniczej. W związku z powyższym być może pieniądź elektroniczny powinien być postrzegany jako instrument przyszłościowy.

Postulowano uzupełnienie raportu o komentarz wskazujący różnice między modelem płatności mobilnych opartym na współpracy z bankiem a modelem budowanym bez takiej współpracy.

Raport uznano za wartościowy i postulowano celowość zaprezentowania go w szerszym gronie banków.

Rada zapoznała się z raportem pt. *Innowacyjne usługi płatnicze w Polsce i na świecie*.

10 lat funkcjonowania polecenia zapłaty w Polsce

Informację na powyższy temat przedstawił Radzie Związek Banków Polskich na posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2008 r.

Poinformowano, że w ciągu minionych 10 lat dokonano wielu zmian, których celem było usprawnienie funkcjonowania produktu. Należą do nich w szczególności zmiany w zasadach obiegu zgód. Podkreślono duże zaangażowanie masowych wierzycieli w jego upowszechnienie i nacisk ZBP na promocję tego instrumentu. W tym kontekście wspomniano o pozytywnej roli Koalicji na Rzecz Polecenia Zapłaty, utworzonej pod patronatem ZBP. Wyrażono ubolewanie z powodu zbyt małego wykorzystania polecenia zapłaty mimo dość znacznej dynamiki wzrostu liczby transakcji realizowanych z wykorzystaniem tego instrumentu. Podano dane statystyczne wskazujące na zajmowanie przez Polskę ostatniego miejsca w Europie pod względem wykorzystania polecenia zapłaty. Przyczynę tego stanu przypisano bardzo dynamicznemu rozwojowi bankowości internetowej, która jednak jest skierowana do nieco innej grupy odbiorców. Na tym tle wyrażono nadzieję na dalszy rozwój polecenia zapłaty, do czego może przyczynić się promocja tego produktu i utrzymanie opłat za korzystanie z niego na możliwie minimalnym poziomie.

W dyskusji wyrażono zgodny pogląd, że polecenie zapłaty jest instrumentem korzystnym dla banków, dla masowych wierzycieli oraz dla klientów.

Wśród czynników stanowiących barierę dla dalszego upowszechnienia polecenia zapłaty wymieniono: brak zaufania klientów do wierzycieli, dość skomplikowaną procedurę reklamacyjną, konieczność przesyłania przez klienta wierzycielowi w formie papierowej pisemnej zgody na obciążanie rachunku, niedostateczną wiedzę klientów na temat polecenia zapłaty, a także konkurencję ze strony bankowości internetowej. Niektórzy uczestnicy dyskusji uznali za niewystarczające zaangażowanie banków w upowszechnianie tego produktu.

W kwestii perspektyw dalszego rozwoju polecenia zapłaty zdania były podzielone. Wyrażono pogląd, że wprowadzenie do polskiego prawa przepisów dyrektywy o usługach płatniczych (PSD) będzie miało negatywne skutki dla polecenia zapłaty, ponieważ obligują one bank do występowania w roli rzecznika interesów klienta w sporze między klientem a wierzycielem, jednak w drodze implementacji tych przepisów być może uda się te skutki złagodzić.

W dyskusji zgłoszono następujące propozycje działań wspierających rozwój polecenia zapłaty: prowadzenie wzmożonej akcji promocyjnej przez banki i masowych wierzycieli, zachęty ekonomiczne (rabaty udzielane przez wierzycieli), wprowadzenie możliwości przedstawiania zgody zarówno wierzycielowi, jak i bankowi dłużnika, elektroniczne prezentowanie klientowi dyspozycji z odpowiednim wyprzedzeniem w stosunku do daty jej realizacji, elektroniczną zgodę. W dziedzinie ostatniego z wymienionych działań KIR S.A. poinformował o konkretnych rozwiązaniach, stanowiących przedmiot oferty Izby.

Rada zapoznała się z informacją ZBP na temat 10 lat funkcjonowania polecenia zapłaty w Polsce.

Wnioski z III Kongresu Gospodarki Elektronicznej

Wnioski z III Kongresu Gospodarki Elektronicznej przedstawił Radzie Związek Banków Polskich na posiedzeniu w dniu 13 października 2008 r. Poinformowano o podstawowych zagadnieniach, poruszanych na corocznie odbywającym się Kongresie.

Za najważniejszy wniosek z III Kongresu uznano konieczność prowadzenia pracy edukacyjnej w społeczeństwie. Następnie omówiono wnioski z III Kongresu w niżej wymienionych blokach tematycznych.

- stan gospodarki elektronicznej w Polsce
Brak wiedzy i świadomości na temat korzyści płynących ze stosowania rozwiązań e-gospodarki oraz zbyt mała świadomość w zakresie zabezpieczenia transakcji elektronicznych powodują, że duża liczba osób jest wykluczona z e-gospodarki.
- znaczenie obrotu bezgotówkowego
Szeroko rozumiany system bankowy jest jedną z najnowocześniejszych dziedzin gospodarki. Niezadawalający poziom rozwoju obrotu bezgotówkowego można przypisać brakom edukacyjnym społeczeństwa w przedmiotowej dziedzinie.
- współpraca z administracją
Z satysfakcją poinformowano o aktywnym udziale przedstawicieli administracji rządowej w Kongresie. Za istotny problem uznano brak koordynacji współpracy administracji i sektora prywatnego w zakresie budowy nowoczesnego państwa i nowoczesnej gospodarki.
- technologia

Za najważniejszy wniosek w tym obszarze uznano to, że wykorzystanie technologii dostępnych na polskim rynku będzie prowadziło do wzrostu gospodarczego i zmniejszania kosztów.

- standardy

Postawiono tezę, że standaryzacja jest nieodzownym elementem szybkiej i efektywnej elektronizacji obrotu i całej gospodarki oraz administracji.

- prawo

Proponowane zmiany prawne wskazują na to, że rząd zwraca szczególną uwagę na obszar gospodarki elektronicznej.

- wymiana informacji i porozumień w biznesie

Wspomniano o Biurze Informacji Kredytowej i zadeklarowano wsparcie ZBP dla wszelkich inicjatyw, które będą zwiększać wzrost zaufania rynku poprzez zwiększanie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego.

W dyskusji zaproponowano zawarcie oficjalnego, strategicznego porozumienia na najbliższe kilka lat, w którym, w obszarze administracji i biznesu, byłyby określone główne kierunki rozwoju przedmiotowej dziedziny.

Wyrażono pogląd, że Rada powinna poprzeć powyższą propozycję. Równocześnie wskazano na potrzebę znalezienia sposobu jej realizacji w praktyce.

Zadeklarowano poparcie NBP dla wniosków z III Kongresu i udział w ich realizacji, zwłaszcza w obszarze związanym z rozwojem obrotu bezgotówkowego.

Rada zapoznała się z wnioskami z III Kongresu Gospodarki Elektronicznej.

Porównanie wysokości opłat i prowizji w złotych związanych z rozliczeniami pieniężnymi w polskim sektorze bankowym (czerwiec-grudzień 2007 r.)

Informację na powyższy temat przedstawił Radzie Departament Systemu Płatniczego NBP na posiedzeniu w dniu 25 kwietnia 2008 r. Przypomniano, że materiał na powyższy temat jest przedstawiany Radzie cyklicznie co pół roku. Poinformowano, że analiza danych za ww. okres nie wykazała istotnych zmian w porównaniu z okresem poprzednim. Nadal utrzymywała się strategia cenowa banków, polegająca na podwyższaniu cen za obsługę manualną klienta i zachęcaniu klientów do dokonywania płatności w formie bezgotówkowej poprzez obniżanie opłat za takie płatności. W analizowanym okresie odnotowano pozytywną tendencję do obniżania lub pozostawiania na tym samym poziomie opłat za płatności dokonywane poprzez Internet lub z wykorzystaniem polecenia zapłaty. Zaznaczono, że wnioski z przeprowadzonych analiz znalazły potwierdzenie w oficjalnie przedstawionym raporcie Capgemini, w którym stwierdzono, iż generalnie ceny usług bankowych w Polsce nie spadają, ale obserwuje się pozytywną tendencję wśród klientów banków, którzy przechodzą do tańszych kanałów dystrybucji.

Rada przyjęła informację NBP nt. porównania wysokości opłat i prowizji w złotych związanych z rozliczeniami pieniężnymi w polskim sektorze bankowym w okresie czerwiec - grudzień 2007 r.

Porównanie wysokości opłat i prowizji w złotych związanych z rozliczeniami pieniężnymi w polskim sektorze bankowym (grudzień 2007 r. – czerwiec 2008 r.)

Informację na powyższy temat przedstawił Radzie Departament Systemu Płatniczego NBP na posiedzeniu w dniu 13 października 2008 r. Poinformowano, że w porównaniu z poprzednim okresem nie zaobserwowano zmian w strategii cenowej 16 banków należących do badanej, reprezentatywnej grupy. Nie odnotowano też zmian w wysokości prowizji i opłat z wyjątkiem trzech przypadków wzrostu opłat, z których dwa dotyczyły opłaty za prowadzenie rachunku, a jeden – opłaty za wpłatę gotówkową na rachunek bankowy.

Nie zgłoszono uwag ani komentarzy do zaprezentowanego materiału.

Rada ds. Systemu Płatniczego zapoznała się z informacją Narodowego Banku Polskiego nt. porównania wysokości opłat i prowizji w złotych związanych z rozliczeniami pieniężnymi w polskim sektorze bankowym w okresie grudzień 2007 r. – czerwiec 2008 r.

2.2.3. Opinie Rady na temat opracowań przeznaczonych do przedłożenia Zarządowi NBP

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2007 r.

Na posiedzeniu w dniu 25 kwietnia 2008 r. Rada zapoznała się z oceną funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2007 r. i pozytywnie ją zaopiniowała.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2008 r.

Na posiedzeniu w dniu 13 października 2008 r. Rada zapoznała się z oceną funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2008 r. i pozytywnie ją zaopiniowała.

2.2.4. Informacje do wiadomości członków Rady, przekazywane przez NBP

W okresie sprawozdawczym Narodowy Bank Polski przekazywał członkom Rady do wiadomości kwartalne *Informacje o rozliczeniach pieniężnych i rozrachunkach międzybankowych* oraz kwartalne *Informacje o kartach* płatniczych, przygotowywane przez Departament Systemu Płatniczego NBP.

3. Podsumowanie

W 2008 roku Rada prowadziła działalność odpowiadającą zakresowi jej zadań, określone w *Uchwale Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 1998 r. w sprawie powołania przy Zarządzie*

Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego.

W omawianym okresie, podczas czterech posiedzeń, Rada rozpatrzyła zagadnienia objęte 30 tematami, realizując większość zadań zawartych w *Rocznym planie pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2008 r.*

Materiały do dyskusji zostały opracowane przez NBP, ZBP, KIR S.A., KDPW S.A., GPW w Warszawie S.A., Ministerstwo Finansów oraz zewnętrznych ekspertów.

W roku sprawozdawczym w działalności Rady dominowały zagadnienia związane z usprawnianiem obrotu płatniczego, w szczególności problematyka dalszego rozwoju obrotu bezgotówkowego, w tym kwestia opracowania, a następnie wdrożenia *Strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2009-2013* jako strategii rządowej.

Bardzo istotna była także tematyka dotycząca włączania się polskiego systemu płatniczego do jednolitego obszaru płatniczego Unii Europejskiej. W tym kontekście za szczególnie istotną należy uznać tematykę związaną z przystąpieniem NBP i polskich banków do systemu TARGET2.

Podobnie jak w latach ubiegłych, Rada stanowiła forum wymiany informacji, poglądów i opinii w sprawach istotnych dla funkcjonowania polskiego systemu płatniczego. W powyższych kwestiach Rada wypracowywała wspólne opinie, stanowiska i wnioski oraz inicjowała działania niezbędne do realizacji uzgodnionych i przyjętych propozycji, pełniąc rolę koordynatora działań Narodowego Banku Polskiego, Związku Banków Polskich oraz innych podmiotów - uczestników polskiego systemu płatniczego.

Rada ds. Systemu Płatniczego zwraca się do Zarządu Narodowego Banku Polskiego z wnioskiem o przyjęcie niniejszego sprawozdania.

**Członkowie Rady ds. Systemu Płatniczego oraz osoby zastępujące członków Rady
w 2008 roku**

1.	Krzysztof Rybiński	Przewodniczący Rady, Wiceprezes NBP (do 19.02.2008 r.)
2.	Piotr Wiesiołek	Przewodniczący Rady, Wiceprezes NBP – Pierwszy Zastępca Prezesa NBP (od 6 marca 2008 r.)
3.	Krzysztof Pietraszkiewicz	Wiceprzewodniczący Rady, Prezes Zarządu Związku Banków Polskich
4.	Piotr Alicki	Zastępujący Członka Rady, Dyrektor Pionu Informatyki, Bank Polska Kasa Opieki S.A.
5.	Jacek Bartkiewicz	Członek Rady, Prezes Zarządu Banku Gospodarki Żywnościowej S.A.
6.	Jan Krzysztof Bielecki	Członek Rady, Prezes Zarządu Banku Polska Kasa Opieki S.A.
7.	Krzysztof Broda	Zastępujący Członka Rady, Zastępca Dyrektora Pionu Nadzoru Finansowego Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (od 20 czerwca 2008 r.)
8.	Janusz Diemko	Członek Rady, Prezes Zarządu First Data Polska S.A.
9.	Mariusz Grendowicz	Członek Rady, Prezes Zarządu BRE Banku S.A.
10.	Rafał Juszcak	Członek Rady, Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A. (do 19.05.2008 r.)
11.	Stanisław Kluza	Członek Rady, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego
12.	Kazimierz Małecki	Członek Rady, Prezes Zarządu Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A.
13.	Tomasz Pasikowski	Zastępujący Członka Rady, Dyrektor ds. Operacji i Bezpieczeństwa, BRE Bank S.A.
14.	Andrzej Polakowski	Członek Rady, Dyrektor Generalny PPUP Poczta Polska
15.	Jerzy Pruski	Członek Rady, Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego S.A. (od 20.05.2008 r.)
16.	Elżbieta Pustola	Członek Rady, Prezes Zarządu Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych S.A.
17.	Marek Szuszkiewicz	Zastępujący Członka Rady, Dyrektor Zarządzający Pionem ds. Nadzoru nad Rynkiem Kapitałowym, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego (do 19.06.2008 r.)
18.	Józef Wancer	Członek Rady, Prezes Zarządu Banku BPH S.A.
19.	Adam Tochmański	Sekretarz Rady, Dyrektor Departamentu Systemu Płatniczego Narodowego Banku Polskiego

Roczny Plan pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2008 r.

I. kwiecień

1. Sprawozdanie z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 2007 r. (NBP)
2. Przyjęcie *Rocznego planu pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2008 r.* (NBP)
3. Informacja o warsztatach nt. obrotu bezgotówkowego (NBP)
4. Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów UE (NBP)
5. Porównanie wysokości opłat i prowizji w złotych związanych z rozliczeniami pieniężnymi w polskim sektorze bankowym (czerwiec-grudzień 2007 r.) (NBP)
6. Stan prac przygotowawczych dotyczących przejścia na system TARGET2 (NBP)
7. Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2007 r. (NBP)

II. czerwiec

1. Sprawozdanie z wdrożenia SEPA w Polsce (ZBP)
2. Informacja nt. przejścia NBP i polskich banków na system TARGET2 (NBP)
3. Ewolucja systemów rozrachunku papierów wartościowych w Polsce na tle kierunków rozwoju systemów depozytowo-rozliczeniowych w Unii Europejskiej (NBP, KDPW S.A, GPW w Warszawie S.A.)
4. Obrót bezgotówkowy – zalety i potencjalne korzyści wynikające z jego upowszechnienia (NBP)
5. Innowacyjne usługi płatnicze

III. wrzesień

1. Założenia do strategii rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce (NBP)
2. Wnioski z III Kongresu Gospodarki Elektronicznej (ZBP)
3. Porównanie wysokości opłat i prowizji w złotych związanych z rozliczeniami pieniężnymi w polskim sektorze bankowym (grudzień 2007 r. – czerwiec 2008 r.) (NBP)
4. Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2008 r. (NBP)

IV. grudzień

1. Strategia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce (NBP)
2. Sprawozdanie z działań Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności (ZBP)
3. Wdrożenie PSD do prawa polskiego
4. Porównanie wysokości opłat za przelewy transgraniczne w euro w polskich bankach (listopad 2007 r. – listopad 2008 r.) (NBP)
5. Wykonywanie przez KDPW S.A. niektórych czynności bankowych, niezbędnych do obsługi systemu rachunku papierów wartościowych prowadzonego przez KDPW S.A. (KDPW S.A.) - *warunkowo*